

EURÓPSKA KOMISIA

V Štrasburgu 18. 4. 2012
SWD(2012) 95 final

PRACOVNÝ DOKUMENT ÚTVAROV KOMISIE

o využití potenciálu osobných služieb a služieb pre domácnosť v oblasti zamestnanosti

Sprievodný dokument

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Smerom k oživeniu hospodárstva sprevádzaného tvorbou veľkého počtu pracovných
miest**

{COM(2012) 173 final}
{SWD(2012) 90 final}
{SWD(2012) 92 final}
{SWD(2012) 93 final}
{SWD(2012) 96 final}
{SWD(2012) 97 final}
{SWD(2012) 98 final}
{SWD(2012) 99 final}
{SWD(2012) 100 final}

PRACOVNÝ DOKUMENT ÚTVAROV KOMISIE

o využití potenciálu osobných služieb a služieb pre domácnosť v oblasti zamestnanosti

Sprievodný dokument

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Smerom k oživeniu hospodárstva sprevádzaného tvorbou veľkého počtu pracovných
miest**

OBSAH

1.	ÚVOD	3
2.	VYMEDZENIE A MERANIE OSOBNÝCH SLUŽIEB A SLUŽIEB PRE DOMÁCNOSTĎ	4
3.	TRH PRÁCE A POLITICKÉ VÝZVY	11
4.	ĎALŠÍ POSTUP	16

Vyhlásenie o odmietnutí zodpovednosti: Tento dokument je pracovným dokumentom útvarov Európskej komisie a má len informatívny charakter. Tento dokument nepredstavuje oficiálne stanovisko Komisie k tejto veci, ani takéto stanovisko nepredpokladá.

1. ÚVOD

V záujme vytvárania pracovných príležitostí v čase fiškálnej konsolidácie a s cieľom prispieť k zvýšeniu miery zamestnanosti vo vekovej kategórii 20 – 64 rokov na úroveň 75 % do roku 2020¹ sa v ročnom prieskume rastu za rok 2012 zdôraznila potreba, aby sa členské štáty prioritne zamerali na „vytvorenie iniciatív, ktoré uľahčujú rozvoj sektorov s najvyšším potenciálom tvorby pracovných miest, okrem iného v rámci nízkouhlíkového a zdrojovo efektívneho hospodárstva („ekologické pracovné miesta“), v sektore zdravotníctva a sociálnych služieb („biele pracovné miesta“) ako aj v rámci poskytovania iných služieb jednotlivcom a domácnostiam a v rámci digitálneho hospodárstva“². Cieľom hlavnej iniciatívy „Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“³, ktorá je súčasťou stratégie Európa 2020, je prispieť k dosiahnutiu cieľov stanovených na rok 2020 prostredníctvom zlepšovania zručností, ich aktualizácie, predvídania a zosúladovania s potrebami.

Činnosti, ktoré prispievajú k blahobytu rodín a jednotlivcov v domácnostiach, ako sú opatrovateľské služby a služby pre domácnosti, majú významný dôležitý potenciál v oblasti vytvárania pracovných miest. Opatrovateľské služby v domácnosti sú súčasťou „bielych pracovných miest“ spolu so zdravotnými službami a činnosťami v oblasti ústavnej starostlivosti, pričom služby pre domácnosti sú na hranici tejto kategórie. Očakáva sa, že dopyt po opatrovateľských službách a službách pre domácnosť sa bude vzhľadom na významný trend starnutia obyvateľstva vo všetkých členských štátoch a súčasný očakávaný pokles počtu možných opatrovateľov v rodinnom kruhu zvyšovať.

V politických diskusiách v mnohých členských štátoch sa osobné služby a služby pre domácnosti často uvádzajú ako možná odpoveď na tieto problémy:

- **Lepšia rovnováha medzi pracovným a súkromným životom**, ktorá sa dosiahne väčšou externalizáciou každodenných úloh vykonávaných v domácnosti, ako aj starostlivosti o deti a staršie osoby. Prístupné a cenovo dostupné opatrovateľské služby sú tiež nevyhnutným predpokladom na zvýšenie účasti žien na trhu práce.
- **Vytváranie pracovných príležitostí** pre osoby s relatívne nízkou kvalifikáciou, najmä pokiaľ ide o služby vykonávania prác v domácnosti, ktoré predstavujú nízke náklady pre verejné financie, prostredníctvom podpory poskytovania týchto služieb v rámci formálnej ekonomiky, a nie v rámci tieňovej. Vytváranie pracovných miest je tiež faktorom pri posudzovaní nákladov rôznych možností dlhodobej starostlivosti.
- **Zlepšenie kvality starostlivosti** vďaka tomu, že pracovníci majú správne zručnosti a pracujú v dobrých pracovných podmienkach a že poskytovatelia služieb podliehajú kontrolám kvality.

Presun týchto služieb z tieňovej ekonomiky do formálnej ekonomiky prispeje tiež k zakladaniu a rastu mikropodnikov a malých a stredných podnikov vzhľadom na to, že mnoho týchto služieb poskytujú samostatne zárobkovo činné osoby a malé a stredné podniky.

Hoci zamestnanosť v oblasti osobných služieb a služieb pre domácnosť patrí do právomoci členských štátov, spoločné zamyslenie je užitočné z toho dôvodu, že všetky členské štáty čelia rovnakým problémom. Zdieľanie osvedčených postupov, analýz a skúseností by mohlo prispieť k nájdeniu správnych odpovedí na problémy, ktoré v súčasnosti existujú v tejto

¹ http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

² http://ec.europa.eu/europe2020/reaching-the-goals/monitoring-progress/annual-growth-surveys/index_en.htm

³ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=958>

oblasti hospodárstva, ale tiež aj na budúce potreby vyplývajúce z demografického vývoja. V súlade so zásadou subsidiarity predkladajú útvary Komisie tento dokument predkladajú na diskusiu všetkým zainteresovaným stranám, najmä vnútroštátnym orgánom, sociálnym partnerom, používateľom a poskytovateľom služieb.

2. VYMEDZENIE A MERANIE OSOBNÝCH SLUŽIEB A SLUŽIEB PRE DOMÁCNOSŤ

Na účely tohto dokumentu zahŕňa pojem „osobné služby a služby pre domácnosť“ širokú škálu činností, ktoré prispievajú k blahobytu rodín a jednotlivcov v domácnosti: starostlivosť o deti, dlhodobá starostlivosť o starších a osoby so zdravotným postihnutím, upratovanie, doučovanie, opravy v domácnosti, záhradnícke práce, podpora IKT atď.

Na základe dostupných štatistických údajov možno uviesť len približný odhad pokrytia osobných služieb a služieb pre domácnosť v NACE⁴ a rozsah formálneho zamestnania v tejto oblasti, ktorý sa odhaduje na 7,5 milióna.

Starostlivosť o deti a dlhodobá starostlivosť o starších a osoby so zdravotným postihnutím sú sociálne služby, ktoré často poskytujú subjekty sociálnej ekonomiky a ktoré zohrávajú zásadnú úlohu pri zachovávaní sociálnej súdržnosti. Vo všeobecnosti sa považujú za služby všeobecného záujmu a často sa financujú z verejných rozpočtov. Na úrovni EÚ dochádza ku koordinácii politík v súvislosti s poskytovaním týchto sociálnych služieb v rámci otvorenej metódy koordinácie v oblasti sociálnej ochrany a sociálneho začlenenia⁵. Pokiaľ ide konkrétne o dlhodobú starostlivosť, Výbor pre sociálnu ochranu prijal v apríli 2008 osobitnú správu o dlhodobej starostlivosti a začal ďalší proces zvažovania možností, ktoré stoja za preskúmanie, pokiaľ ide o problémy v oblasti dlhodobej starostlivosti. Starostlivosť o deti a dlhodobá starostlivosť sú okrem toho spolu s ďalšími službami všeobecného záujmu predmetom diskusie týkajúcej sa uplatňovania pravidiel vnútorného trhu a hospodárskej súťaže: v tejto súvislosti Komisia predložila v decembri 2011 súbor návrhov, ktoré umožňujú posilnenie sociálnych aspektov pri verejnom obstarávaní, a predstavila nový zjednodušený režim štátnej pomoci⁶. V rámci Výboru pre sociálnu ochranu Komisia taktiež podporuje rozvoj dobrovoľného európskeho rámca pre kvalitu sociálnych služieb⁷, ktorý by mal slúžiť ako referenčný bod pre vymedzenie, zaisťovanie, hodnotenie a zvyšovanie kvality týchto služieb.

⁴ Tieto činnosti sú zahrnuté v niekoľkých odvetviach NACE alebo ich častiach, najmä NACE Rev.2, 88 (sociálna práca bez ubytovania), 97 (činnosti domácností ako zamestnávateľov domáceho personálu), 96 (ostatné osobné služby), 82.99 (iné obchodné pomocné služby) a 78 (činnosti súvisiace so zamestnaním).

⁵ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=755&langId=sk>

⁶ Osobitné pravidlá štátnej pomoci pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu pozri na adrese: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/public_services_en.html. Pozri tiež oznámenie o verejnoprospešných sociálnych službách „Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Verejnoprospešné sociálne služby v Európskej únii“, KOM(2006) 177, 26. apríl 2006; oznámenie „Služby všeobecného záujmu vrátane sociálnych služieb všeobecného záujmu: nový európsky záväzok“, KOM(2007) 725 v konečnom znení. Z 20. novembra 2007; prvú a druhú dvojročnú správu o sociálnych službách všeobecného záujmu (SEC(2008) 2179 z 2. júla 2008 a SEK(2010) 1284 z 22. októbra 2010); Príručku uplatňovania pravidiel Európskej únie v oblasti štátnej pomoci, verejného obstarávania a vnútorného trhu na služby všeobecného hospodárskeho záujmu a najmä na sociálne služby všeobecného záujmu, SEK(2010) 1545 v konečnom znení zo 7. decembra 2010; oznámenie „Rámec kvality pre služby všeobecného záujmu v Európe“, KOM(2011) 900 z 20. decembra 2011.

⁷ SPC/2010/10/8 v konečnom znení.

Osobné služby a služby pre domácnosť majú z hľadiska politiky zamestnanosti niekoľko zaujímavých znakov:

- nízky podiel dovozu (činnosti vykonávané na mieste), čo znamená nízku stratu dovozu v prípade verejného zásahu;
- vysoký podiel zamestnanosti, čo v prípade verejnej podpory znamená potenciálne dôležitý dosah na vytváranie pracovných miest;
- rôzne úrovne požiadaviek na technické zručnosti (v niektorých oblastiach možnosť „svojpomocných činností“, vyššie požiadavky v prípade starostlivosti), ale vo všeobecnosti potreba primeranej úrovne elektronických zručností a dobrých vzťahových a sociálnych zručností;
- nízka produktivita v prípade niektorých príslušných úloh, ale možnosť nepriameho rastu produktivity v prípade, že zákazníci osobných služieb a služieb pre domácnosť sa môžu viac zamerať na vlastnú prácu, ktorá má vyššiu produktivitu;
- vzhľadom na prevahu nelegálnych pracovníkov v týchto odvetviach, verejný zásah pravdepodobne nepovedie k presunu zamestnanosti z iných odvetví;
- narastajúca potreba týchto služieb z dôvodu starnutia obyvateľstva a nutnosti zvýšiť účasť žien na trhu práce. Činnosti v oblasti osobných služieb a služieb pre domácnosti pomáhajú zlepšovať rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom a taktiež zabezpečujú prínosy prostredníctvom vyššieho počtu odpracovaných hodín alebo návratu na trh práce.

Osobné služby a služby pre domácnosť sa tradične poskytujú domácnosťami alebo v domácnostiach, a to väčšinou ženami. Časť týchto služieb bola postupne externalizovaná mimo domácností (zariadenia poskytujúce služby spoločného stravovania, pracovne, materské školy a ústavy pre staršie osoby) alebo v rámci domácnosti externým pracovníkom priamo alebo nepriamo zamestnaným domácnosťou. Ako už bolo uvedené, na organizácii a financovaní dlhodobej starostlivosti a starostlivosti o deti ako nástrojov sociálnych politík sa podieľajú tiež orgány verejnej správy.

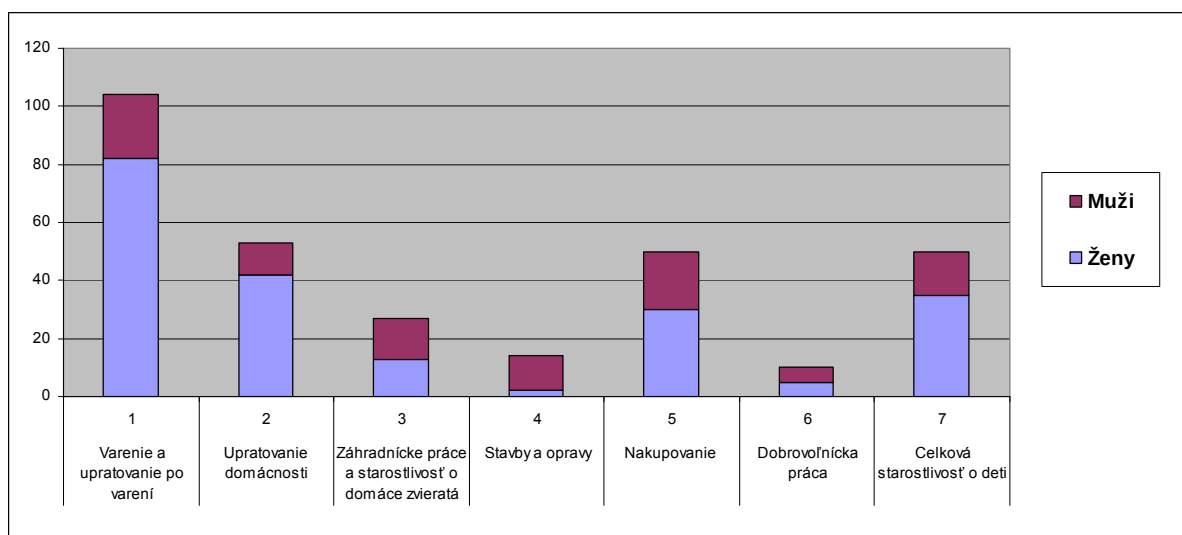
2.1. Poskytovanie osobných služieb a služieb pre domácnosti v rámci domácnosti

Podľa odhadov OECD⁸ dospelí členovia domácností v európskych členských štátoch OECD strávia v priemere **2,5 hodín denne na domáce práce a poskytovanie starostlivosti**. Na tejto činnosti sa omnoho viac podieľajú ženy (3,5 hodín) ako muži (1,5 hodín) (pozri obrázok 1). Najväčšiu časť neplatennej práce predstavujú bežné úlohy v domácnosti (varenie, upratovanie, záhradnícke práce a údržba domácnosti) a opatrovateľské činnosti.

Za predpokladu, že 331 miliónov obyvateľov EÚ vo veku 15 – 65 rokov (aktívnych i neaktívnych) strávi denne 2,5 hodiny vykonávaním domácich prác a poskytovaním starostlivosti, predstavuje to +/- 830 miliónov hodín práce v domácnosti v EÚ denne alebo takmer 100 miliónov ekvivalentov plného pracovného úväzku. Externalizácia niektorých týchto činností by mohla predstavovať dôležitý zdroj nových pracovných miest (samostatne zárobková činnosť, zakladanie alebo rozvoj malých a stredných podnikov).

Obrázok č. 1: Počet minút vyhradených denne na činnosti v rozčlenení podľa mužov a žien

⁸ Society at a Glance 2011-OECD social indicators (Spoločnosť v kocke 2011 – sociálne ukazovatele OECD), strany 12 a 22. OECD.

Zdroj: „Society at a Glance 2011-OECD social indicators“ (Spoločnosť v kocke 2011 – sociálne ukazovatele OECD)⁹.

V správe nadácie Eurofound¹⁰ z roku 2011 sa dospelo k záveru, že približne 80 % času sa o osoby so zdravotným postihnutím alebo závislé staršie osoby starajú neformálni opatrovatelia, najmä z tej istej domácnosti alebo z okruhu priateľov alebo susedov bez akéhokoľvek dosahu na verejné výdavky. Aj keď neformálny opatrovateľ môže dostať od opatrovanej osoby neformálne platby, nezodpovedá to vzťahu medzi zamestnancom a zamestnávateľom.

Zvýšenie miery zamestnanosti žien (z 51,2 % v roku 1997 na 58,2 % v roku 2010) však znamená menej času stráveného v domácnosti a potrebu prehodnotiť neformálnu starostlivosť o deti a starších, ako aj domáce práce zo strany členov domácností. Narastajúca miera rozvodovosti¹¹ môže tiež znížiť tradičnú podporu starších osôb zo strany členov domácnosti. Z údajov dostupných za obdobie rokov 1970 – 2007 vyplýva, že tento trend je spoločný pre celú Európu, s určitými rozdielmi medzi viacerými členskými štátmi. Na úrovni EÚ vzrástla absolútna miera rozvodovosti¹² z 0,9 % v roku 1970 na 2,1 % v roku 2007, pričom najvyššie hodnoty dosahuje v Rakúsku, Belgicku, Nemecku, Dánsku, vo Fínsku, v Luxembursku, Holandsku, vo Švédsku a v Spojenom kráľovstve.

V druhom európskom prieskume kvality života – Rodinný život a práca¹³ sa zdôraznilo, že pocit nadmernej pracovnej záťaže z dôvodu profesijných alebo rodinných povinností vedie k významnému zníženiu životnej spokojnosti. V piatom európskom prieskume o pracovných podmienkach¹⁴ sa zároveň ukázalo, že takmer pätina európskych pracovníkov má problém dosiahnuť uspokojivú rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom. Ženy, ktoré sú zárobkovo činné v zamestnaní na plný úväzok mimo ich domácnosti, pociťujú konflikt medzi pracovným a súkromným životom a sú zvyčajne menej spokojné so životom než ženy, ktoré pracujú výlučne v domácnosti. Keďže zamestnanosť žien je dôležitou súčasťou našej

⁹ Je možné rozlišovať medzi: fyzickou starostlivosťou, vzdelávacou a rekreačnou starostlivosťou o deti a cestovaním spojeným s niektorou z týchto dvoch kategórií, napr. odvozom dieťaťa do školy, k lekárovi alebo na športové činnosti.

¹⁰ <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1093.htm>

¹¹ Demografická správa za rok 2010, strana 68: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6824&langId=en>

¹² Pomer počtu rozvodov počas daného roka k priemernému počtu obyvateľov v danom roku (Eurostat).

¹³ Druhý európsky prieskum kvality života: Rodinný život a práca, Eurofound (marec 2010).

¹⁴ Piaty európsky prieskum o pracovných podmienkach za rok 2010:

<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2010/74/en/3/EF1074EN.pdf>

hospodárskej prosperity, mali by sa zaviesť lepšie podmienky s cieľom prispieť k lepšej rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom a podporovať účasť žien na trhu práce.

V záujme ďalšieho zvyšovania miery zamestnanosti žien a dosiahnutia hlavného cieľa v oblasti zamestnanosti schváleného v rámci stratégie Európa 2020 je zásadne dôležité náležité zabezpečenie starostlivosti o deti v zariadeniach starostlivosti o deti¹⁵. V prípade zariadení starostlivosti o deti by sa výdavky mali vnímať ako investície do budúcnosti. Kvalitná starostlivosť o deti môže prispieť k rozvoju zručností a schopností malých detí učiť sa (najmä znevýhodnených malých detí). Rodiny majú obvykle na výber medzi využitím služieb jasli, platením určitej osoby za individuálnu starostlivosť o ich deti, zapojením členov rodiny alebo vlastnou starostlivosťou. Voľba bude závisieť od ceny služieb a dostupnosti miest. Ich voľba bude mať následne dosah na mieru zamestnanosti. Celkovo môže byť nedostatok formálnej starostlivosti o deti alebo dlhodobej starostlivosti vyrovnaný neformálnymi opatreniami, ktoré podporujú účasť užívateľov služieb, nie však poskytovateľov týchto služieb, na formálnom zamestnaní.

2.2. Podpora starostlivosti o deti a dlhodobej starostlivosti zo strany orgánov verejnej správy

Na úrovni členských štátov podporujú orgány verejnej správy starostlivosť o deti a dlhodobú starostlivosť v súlade s cieľmi sociálnej politiky, pretože tieto služby zohrávajú zásadnú úlohu pri sociálnom začleňovaní a sú podmienkou zvyšovania účasti žien na trhu práce. Verejné zásahy v oblasti organizácie a financovania starostlivosti o deti a dlhodobej starostlivosti majú zaistiť práva všetkých osôb na prístup k vysoko kvalitným službám bez ohľadu na majetok alebo príjmy, ako aj dlhodobú udržateľnosť systémov poskytovania týchto služieb.

Orgány verejnej správy buď poskytujú tieto služby priamo alebo podporujú ich poskytovanie súkromnými poskytovateľmi (či už ziskovými alebo neziskovými), pričom musia zabezpečiť dodržiavanie pravidiel EÚ v oblasti štátnej pomoci. Starostlivosť o staršie osoby s vyšším výskytom porúch a postihnutí a zdravotne postihnutých osôb v domácnostiach musí byť často doplnená službami pre domácnosť.

Orgány verejnej správy môžu podporovať tiež dopyt po starostlivosti o deti a dlhodobej starostlivosti prostredníctvom príspevkov pre závislé osoby (napr. v Nemecku, Taliansku a Francúzsku), rodinných príspevkov alebo znížení daní o náklady vzniknuté v súvislosti s opatrovateľskými službami¹⁶.

Starostlivosť o staršie osoby

Služby dlhodobej starostlivosti sú nevyhnutné pre osoby, ktoré sú pri výkone každodenných činností, ako je vstávanie, jedenie, kúpanie, obliekanie, ukladanie do postele alebo používanie toalety závislé od pomoci iných. Dlhodobá starostlivosť sa poskytuje buď neformálne (pozri predchádzajúci oddiel) alebo ju poskytujú formálne opatrovatelia. Formálna starostlivosť sa poskytuje doma alebo v ústavoch (ako napríklad opatrovateľské centrá a domovy s ošetrovateľskými službami) a časť nákladov zvyčajne hradia orgány verejnej správy.

¹⁵ „Pokrok pri dosahovaní rovnosti medzi ženami a mužmi“ (*Progress on equality between women and men*), pracovný dokument útvarov Komisie, ktorý bude zverejnený.

¹⁶ Vo Francúzsku sa zaviedlo ďalšie zvýhodnenie v podobe zníženia daní v prípade starostlivosti o staršie osoby (osobný príspevok na nezávislosť – APA) a v prípade starostlivosti o deti do 3 rokov v závislosti od príjmov rodičov (príspevok na malé deti – APJE).

V niektorých členských štátoch sú mnoho rokov zavedené pomerne komplexné opatrovateľské služby v domácnosti a potreby obyvateľstva v oblasti dlhodobej starostlivosti sú plne uspokojené v rámci formálneho systému. V iných členských štátoch, v ktorých existuje tradícia starostlivosti viac orientovanej na rodinu, sa komplexné prístupy k dlhodobej starostlivosti začali rozvíjať len pomerne nedávno. Naproti tomu, v iných členských štátoch sa veľkému počtu ľudí vôbec neposkytujú formálne opatrovateľské služby a tieto osoby sú závislé výlučne od neformálnej starostlivosti¹⁷.

Starostlivosť o deti

Potreby rodín a ponuky starostlivosti o deti sa líšia podľa veku dieťaťa (materská/rodičovská dovolenka, obdobie medzi materskou/rodičovskou dovolenkou a začiatkom povinnej školskej dochádzky a obdobie počas povinnej školskej dochádzky). Pre pracujúcich rodičov má poskytovanie kvalitnej starostlivosti o deti, ktorá je cenovo dostupná a prístupná, mimoriadny význam. Prístupnosť, kvalita a cenová dostupnosť starostlivosti o deti sa však v Európe značne líši. Údaje štatistiky Európskej únie o príjmoch a životných podmienkach (EU-SILC) naznačujú, že niektoré členské štáty majú rozsiahle formálne opatrenia (vrátane predškolského vzdelávania), zatiaľ čo iné sa spoliehajú viac na iné opatrenia (napr. opatrovatelia a/alebo rodina, priatelia alebo susedia). Vo vekovej kategórii detí 0 – 2 roky sa využívanie formálnych opatrení v oblasti starostlivosti o deti pohybuje v rozpätí od 73 % v Dánsku do len 2 % v Českej republike a Poľsku¹⁸. V rámci stratégie pre rovnosť žien a mužov podá Komisia správu o výsledkoch členských štátov, pokiaľ ide o zariadenia starostlivosti o deti.

Na dopyt po starostlivosti o deti má vplyv miera účasti rodičov na trhu práce (matky), skutočný počet odpracovaných hodín na čiastočný úväzok, miera nezamestnanosti, dĺžka rodičovskej dovolenky, otváracie hodiny v školách a prístupnosť alternatívnych riešení ako pomoc zo strany starých rodičov a/alebo iné neformálne opatrenia¹⁹.

2.3. Poskytovanie osobných služieb a služieb pre domácnosť nelegálnymi pracovníkmi

Bez verejnej podpory je formálne zamestnávanie v oblasti osobných služieb a služieb pre domácnosť pre väčšinu obyvateľov dosť nákladné a oficiálny trh (pozri oddiel 2.2) pre osobné služby a služby pre domácnosť je pomerne obmedzený. Značná časť týchto služieb sa preto poskytuje neformálne nelegálnymi pracovníkmi. To je jednoznačne zapríčinené rozdielom medzi čistou mzdou užívateľa a nákladmi poskytovateľa služby na činnosti, ktoré užívateľ môže zaplatiť.

Nelegálnu prácu možno vzhľadom na jej povahu odhadnúť veľmi ťažko. Vykonal sa len obmedzený počet štúdií s cieľom objasniť rozsah nelegálnej práce v EÚ. V októbri 2007 bol

¹⁷ Výňatok zo správy o projekte „*Living independently at home: reforms in organisation and governance of European home care for older people and people with disabilities in 9 European countries*“ (Nezávislý život doma: reformy v oblasti organizácie a riadenia európskej domácej starostlivosti o starších ľudí a zdravotne postihnuté osoby v 9 európskych krajinách) LIVINDHOME: <http://www.sfi.dk/livindhome-7284.aspx>

¹⁸ Prieskum 30 európskych krajín, 2009
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=545&furtherNews=yes>

¹⁹ Vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve: zabezpečenie optimálneho začiatku pre všetky naše deti vo svete budúcnosti, KOM(2011) 66 v konečnom znení.

uverejnený mimoriadny prieskum Eurobarometra (č. 284) o nelegálnej práci v Európskej únii²⁰, ktorý sa zakladal na priamom prieskume 26 775 občanov EÚ vo veku 15 rokov a starších, ktorí žijú v 27 členských štátoch EÚ. V rámci prieskumu sa pojem nelegálnej práce neobmedzoval len na prácu vykonávanú za peniaze, ale zahŕňal tiež prácu, za ktorú sa poskytuje vecná odmena. Podľa prieskumu 11 % obyvateľov EÚ-27 priznalo, že zakúpilo tovar alebo služby spojené s nelegálnou prácou. V prípade 17 % kupujúcich išlo o služby pre domácnosť (napr. záhradnícke práce, upratovanie domácnosti, starostlivosť o deti a staršie osoby) a v prípade 8 % osobné služby (napr. kadernícke služby alebo súkromné doučovanie), čo predstavuje v prvom prípade 7,7 miliónov a v druhom prípade 3,5 milióna jednotlivcov.

S prihliadnutím na tieto údaje a na skutočnosť, že v Európe žije približne 410 miliónov osôb vo veku 15 rokov a starších, možno vyvodiť záver, že nelegálnu prácu využilo 45,1 miliónov²¹ osôb. Keďže nelegálni pracovníci obvykle nepracujú na plný úväzok²², odhaduje sa možný počet nelegálnych pracovníkov v oblasti služieb pre domácnosť na 1 milión. Ide o konzervatívny odhad s prihliadnutím na pravdepodobné podhodnotenie pri zisťovaní nelegálnej práce.

Tento odhad založený na údajoch Eurobarometra však môže skutočnú situáciu podceňovať. Ako sa zdá, len nedávne údaje z Nemecka a Talianska²³ prekračujú tento odhad. Nemecko je jedným z členských štátov s najvyššou úrovňou neformálneho zamestnávania v súkromných domácnostiach, pretože sa predpokladá, že 90 – 95 % týchto činností sa v súkromných domácnostiach poskytuje neformálne. Tento údaj zahŕňa neformálne zamestnávanie nelegálnych migrantov a taktiež neformálnu prácu, ktorú vykonávajú susedia, priatelia a známi. Neformálna práca je obzvlášť rozšírená v domácnostiach starších osôb s najmenej 500 000 až 600 000 neformálnych pracovníkov v domácnostiach. Taliansko má taktiež vysoký podiel neformálneho zamestnávania v súkromných domácnostiach, kde väčšinu domácich prác vykonávajú nelegálni prisťahovalci. Skutočný počet opatrovateľov z radov migrantov (tzv. „badanti“²⁴) nie je vzhľadom na povahu tohto javu známy. Ich počet sa však odhaduje na 0,7 až 1 milión, čo je omnoho vyššie číslo než počet pracovníkov v odvetví formálnej starostlivosti²⁵.

2.4. Verejná podpora osobných služieb a služieb pre domácnosť v boji proti nelegálnej práci

Vzhľadom na význam nelegálnej práce v oblasti osobných služieb a služieb pre domácnosť môžu orgány verejnej správy zvážiť zásah s cieľom podporiť poskytovanie osobných služieb a služieb pre domácnosť v oficiálnej ekonomike. Taký zásah sa môže týkať opatrovateľských činností a činností v domácnosti.

To môže mať najmä podobu priameho zásahu týkajúceho sa ceny platenej užívateľom, napríklad prostredníctvom poukážok na služby, ktoré sú určené pre konkrétne úlohy. Zákazník platí len časť skutočnej ceny (ktorá sa približuje cene na čiernom trhu) a orgány verejnej správy doplácajú rozdiel.

²⁰ http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_284_en.pdf

²¹ Tento údaj predstavuje počet používateľov nelegálnej práce, t. j. 11 % zo 410 miliónov.

²² Na základe priemerného počtu 200 hodín ročne na nelegálneho pracovníka (približne jedna osmina priemerného pracovného času pracovníka s plným pracovným úväzkom).

²³ <http://www.iwak-frankfurt.de/documents/brochure/april2011.pdf>

²⁴ Najmä ženy z radov migrantov, ktoré často žijú v domácnosti so závislou staršou osobou a často pracujú na šedom trhu bez toho, aby mali povolenie na pobyt.

²⁵ <http://www.iwak-frankfurt.de/documents/brochure/april2011.pdf>

Poukážka na služby je jedným z nástrojov, ktorý zvyšuje platobnú schopnosť dopytu. Predstavuje tiež zaujímavý nástroj, pretože je pružný a ľahko použiteľný. Posledne uvedený znak je obzvlášť dôležitý pre staršie osoby (bez ohľadu na to, či sú závislé alebo nie), ktoré potrebujú pomoc. Tieto poukážky tiež zjednodušujú správne postupy, umožňujú priebežné overovanie toho, komu boli pridelené, a podporujú rozvoj miestneho podnikania. Zároveň umožňujú finančné sledovanie a ľahšie posúdenie nákladov a prínosov (pozri oddiel 3.2).

Vo Francúzsku sa systém poukážok CESU²⁶, ktoré môžu domácnosti získať od banky alebo ako zamestnaneckú výhodu od svojho zamestnávateľa²⁷, usiluje o vytvorenie formálnych pracovných miest v súkromných domácnostiach. V roku 2005 sa „Boorlov plán“ zameral súčasne na niekoľko politických otázok spojených s osobnými službami: pracovné právo, právne predpisy v oblasti sociálnej ochrany, kontrola kvality a organizačné záležitosti²⁸. V dôsledku toho sa vo Francúzsku v období medzi rokom 2005 a rokom 2009 podarilo vytvoriť v súkromných domácnostiach 500 000 nových pracovných miest podliehajúcich príspevkom do systému sociálneho poistenia, najmä pre skupiny na okraji trhu práce. Neformálne zamestnávanie bolo preto možné znížiť o 70 %²⁹. Existuje tiež možnosť, že sa domácnosti stanú priamym zamestnávateľom pracovníkov v domácnosti na základe zjednodušených správnych postupov³⁰. Objem trhu pre domáce služby v roku 2009 predstavoval 16 miliárd eur. Od roku 1987 sa uplatňuje osobitné „pravidlo 70+“ s cieľom posilniť dopyt u starších osôb, aby súkromné domácnosti osôb vo veku 70 rokov a starších nemuseli za priamo zamestnávaných pracovníkov platiť príspevky do systému sociálneho zabezpečenia.

V Nemecku podporuje formálne zamestnávanie v tomto odvetví niekoľko nástrojov, napríklad zavedenie „mini-práce“ umožňujúcej súkromným domácnostiam využívať zjednodušený postup pri registrácii pracovníka v domácnosti („Haushaltsscheckverfahren“). Títo pracovníci môžu zarobiť až 400 EUR mesačne a domácnosti ako zamestnávatelia požívajú výhody vo forme zníženej sadzby príspevkov do systému sociálneho zabezpečenia (príspevky s paušálnou sadzbou vo výške 14,34 % vrátane podielov pre zdravotné, dôchodkové a úrazové poistenie ako najdôležitejšie položky)³¹.

V Rakúsku³² je neformálna práca v súkromných domácnostiach tradične rozšírená s výnimkou dlhodobej starostlivosti. V roku 2007 sa začala stratégia pre legalizáciu tejto situácie, ktorá sa zameriava na dlhodobú pomoc v súkromných domácnostiach, pričom do dvoch rokov sa podarilo znížiť neformálne zamestnávanie (migrantov) v domácnostiach starších osôb o 80 %. V ostatných oblastiach domácich služieb sa väčšina prác doposiaľ vykonáva neformálne. Rakúsko taktiež zaviedlo systém poukážok na podporu formálneho zamestnávania, ročne sa však predá len 1 000 poukážok. To možno vysvetliť skutočnosťou, že náklady na túto poukážku sú pre domácnosti vyššie než súčasná cena týchto služieb na neoficiálnom trhu.

²⁶ Poukážka CESU (Cheque Emploi Service Universel) <http://www.cesu.urssaf.fr/cesweb/home.jsp>

²⁷ Pokiaľ ide o zásadu predplatenej poukážky na služby, pozri „Le cheque-service, un instrument pour le développement des services de proximité“, Fondation Roi Baudouin, Belgicko, október 1994.

²⁸ <http://www.travail-emploi-sante.gouv.fr/actualite-presse.42/dossiers-de-presse.46/presentation-du-plan-de.82.html>

²⁹ Pozri poznámku pod čiarou č. 25.

³⁰ <http://www.fepem.fr/>

³¹ Pozri poznámku pod čiarou č. 25.

³² Pozri poznámku pod čiarou č. 25.

3. TRH PRÁCE A POLITICKÉ VÝZVY

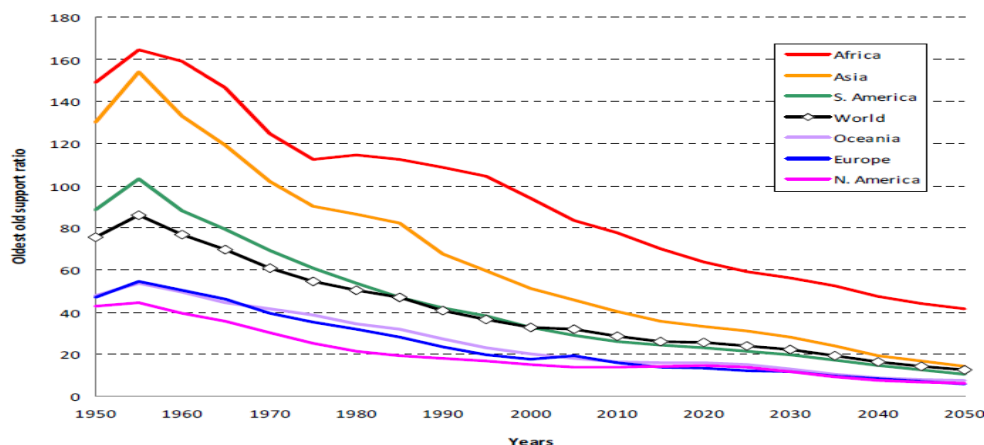
3.1. Lepšia vyváženosť medzi rodinným a pracovným životom

Dosiahnutie 75 % miery zamestnanosti obyvateľov vo vekovej kategórii 20 – 64 rokov do roku 2020 bude vyžadovať, aby členské štáty venovali osobitnú pozornosť podnecovaniu žien k nástupu do zamestnania a zlepšenie celkovej vyváženosti medzi rodinným a pracovným životom.

Podľa najnovších prognóz počet Európanov vo veku 65 rokov a viac sa v priebehu nasledujúcich 50 rokov takmer zdvojnásobí a stúpne z 87,5 milióna v roku 2010 na 152,6 milióna v roku 2060³³. Súčasne sa po mnohých desaťročiach nepretržitého rastu začne znižovať počet osôb v produktívnom veku.

Pokiaľ ide o poskytovanie dlhodobej starostlivosti, počet dostupných neformálnych opatrovateľov sa bude v nasledujúcich rokoch a desaťročiach znižovať v dôsledku vyššej zamestnanosti žien a starších pracovníkov. Hĺbková analýza demografických trendov v nasledujúcich desaťročiach ukazuje pokles (pozri obrázok č. 2) pomeru podpory najstarších osôb staršími ľuďmi (osoby vo veku 50 – 74 rokov/osoby vo veku nad 85 rokov). Na uspokojenie potrieb v oblasti dlhodobej starostlivosti bude stále dôležitejšie najímanie opatrovateľov mimo okruhu rodiny. V nedávnej štúdii zameranej na Spojené kráľovstvo³⁴ sa dospelo k záveru, že ponuka intenzívnej neformálnej starostlivosti pre zdravotne postihnuté staršie osoby zo strany ich dospelých detí nebude v budúcich rokoch pravdepodobne držať krok s dopytom.

Obrázok č. 2: Vývoj pomeru podpory najstarších osôb staršími ľuďmi

Zdroj: 2008; Pickard et al., 2009.

Na určenie budúceho počtu osôb, ktoré budú potrebovať dlhodobú starostlivosť, je potrebná presná analýza faktorov, na ktorých sú potreby v oblasti dlhodobej starostlivosti založené, ako je obmedzenie činnosti, zdravotné postihnutie a choroby alebo stavy, ktoré ich spôsobujú. Jednoznačné a presné súvislosti medzi všetkými týmito faktormi nemožno vždy jednoducho

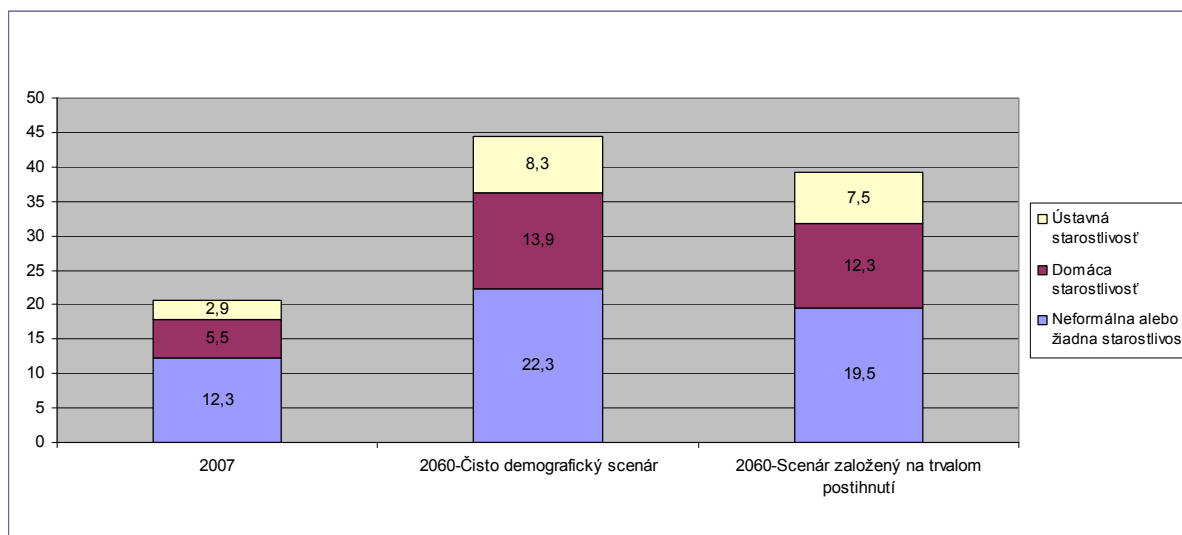
³³ Správa o starnutí obyvateľstva za rok 2012, strana 20:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2011/pdf/ee-2011-4_en.pdf

³⁴ Zdroj: 2000/01 a 2001/02 GHS, Prognózy obyvateľstva a rodinného stavu vypracované odborom vlády pre poisťnú matematiku, sčítanie z roku 2001, modelovanie jednotky výskumu osobných sociálnych služieb, výňatok z Pickard et al., 2009

preukázať. Z výskumu vyplýva, že hlavným dôvodom potrieb v oblasti dlhodobej starostlivosti je postihnutie, ktoré je spojené s vekovou štruktúrou obyvateľstva a prevalenciou špecifických chorôb a stavov. Na základe tohto zistenia a uvedených demografických trendov (najmä vývoja počtu obyvateľov starších ako 80 rokov) sa vykonala extrapolácia potenciálneho počtu príjemcov dlhodobej starostlivosti (pozri obrázok č. 3).

Obrázok č. 3: Odhadovaný počet príjemcov rôznych foriem dlhodobej starostlivosti v EÚ-27 podľa alternatívnych scenárov

Zdroj: Európska komisia/Výbor pre hospodársku politiku (2009)

Okrem nákladov dôchodkových systémov, ktorých udržateľnosť môže byť obtiažnejšia, pretože počet zárobkovo činných osôb sa znižuje, povedie starnutie obyvateľstva nevyhnutne k väčším tlakom na vlády, pokiaľ ide o poskytovanie sociálnych služieb³⁵. Tieto zmeny budú mať za následok zníženie ponuky zo strany domácností a zvýši sa rozdiel medzi potrebou starostlivosti a ponukou formálnej starostlivosti. V dôsledku toho existuje nebezpečenstvo, že domácnosti si na vyriešenie svojich potrieb budú najímať nelegálnych pracovníkov, aby im pri týchto činnostiach pomáhali.

3.2. Možnosť vytvárania pracovných miest s nízkymi nákladmi pre verejné financie

Možnosť väčších verejných zásahov je potrebné dôkladne zanalyzovať vzhľadom na ich možný dosah na zvyšujúci sa schodok verejných financií. Na odhad skutočných nákladov na ďalšie možné verejné zásahy je preto potrebná podrobná analýza. Ako sa už uviedlo, niektoré členské štáty už podporujú ponuku osobných služieb a služieb pre domácnosť a dopyt po týchto službách. Hoci sa na prvý pohľad môže zdať, že tieto systémy sú pre štátnu pokladnicu nákladné, štát získa časť svojich zásahov späť prostredníctvom:

- dodatočných daní z príjmu fyzických osôb/príspevkov do systémov sociálneho zabezpečenia a zníženia dávok v nezamestnanosti v súvislosti s vytváraním pracovných miest (priame prínosy);

³⁵

Správa o starnutí obyvateľstva za rok 2009:
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication14992_en.pdf

- externalít, ktoré možno ťažšie vyčíslit', ako je lepšia vyváženosť rodinného a pracovného života, ktorá prispieva zároveň k vyššej konkurencieschopnosti v dôsledku menšieho stresu, nižšej miery absencií a vyššej produktivity; dosiahnuté úspory v porovnaní s nákladmi na alternatívne riešenia (najmä dlhodobá starostlivosť a možnosť starších osôb zostať doma); vytváranie pracovných miest pre vedúcich pracovníkov poskytovateľov služieb; väčšia spotreba na strane pracovníkov poskytujúcich služby, zvyšovanie celkového dopytu atď. (nepriame prínosy).

Belgické poukážky na služby: cenný zdroj kvantitatívnych údajov

Belgické poukážky na služby možno využiť na činnosti vykonávané v domácnostiach (upratovanie, pranie a žehlenie, varenie a šitie) i mimo domácnosť (nákupy, žehlenie v žehliarniach a poskytovanie pomoci pri preprave osôb za osobitných podmienok). Tieto poukážky nemožno zatiaľ využiť na domáce opravy alebo záhradnícke práce. Užívateľ platí za službu 7,50 EUR za hodinu, pričom skutočné náklady predstavujú 20,80 EUR a rozdiel (13,30 EUR) financuje RVA/ONEM³⁶. Okrem doplatku umožňuje vláda domácnostiam odčítať si svoje výdavky na poukážky od zdaniteľných príjmov (cena po daňovom odpočte = 5,25 EUR).

Na základe štúdie³⁷ vykonanej pre belgickú vládu sú čisté náklady zásahov systému tieto:

Hrubé náklady 1 430 432,704 EUR

Priame prínosy 629 734 509 EUR

Nepriame prínosy medzi 418 275 083 EUR a 534 575 083 EUR³⁸

Čisté náklady medzi 382 423 112 EUR a 266 123 112 EUR

Podľa tejto správy sa zdá, že užívateľ je na čiernom trhu ochotný zaplatiť sumu vo výške 8,59 EUR. V tomto prípade by sa daňový odpočet mohol znížiť a cena poukážky na služby by vzrástla na 8,59 EUR. Čisté náklady pre orgány verejnej správy predstavujú 82 478 861 EUR alebo sú záporné (následný prínos) vo výške -33 821 139 EUR. V priemere predstavujú čisté náklady 24 328 861 EUR alebo zásah vo výške 304 EUR na jedno pracovné miesto (80 000 pracovných miest na plný úväzok vytvorených zavedením systému poukážok na služby). Predpoklad, že náklady pre užívateľa sa rovnajú cene na čiernom trhu, sa zdá byť reálny a logický.

Správa zároveň poukazuje na zaujímavý dosah poukážok: 10,4 % užívateľov uviedlo, že mohli zvýšiť počet odpracovaných hodín/zamestnateľnosť, pretože vďaka využitiu poukážok na služby prenechávajú niektoré úlohy iným, a 0,6 % užívateľov uviedlo, že mohli opätovne vstúpiť na trh práce, pretože namiesto času stráveného vykonávaním práce v domácnosti sa môžu venovať platenej práci. 10,8 % užívateľov uviedlo, že bez poukážok na služby by museli svoj pracovný čas skrátiť.

³⁶ Národný úrad práce: RVA (Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening)/ONEM (Office national de l'emploi).

³⁷ IDEA CONSULT „Evaluation du régime des titres services pour les services et emplois de proximité 2010“: http://www.ideaconsult.be/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=54&projid=277

³⁸ Strana 114 správy IDEA, pozri poznámku pod čiarou č. 37.

Orgány verejnej správy by mali mať všeobecnú predstavu o nákladoch, pretože často sa odbor, ktorý investuje, a odbor, ktorý dostáva príspevky, líšia. To pomôže pochopiť skutočné čisté náklady verejnej podpory poskytnutej na vytváranie pracovných miest v tomto odvetví. Rovnako je potrebný celkový obraz o príjemcoch. Mechanizmus zníženia daní napríklad zvýhodňuje rodiny s vysokými príjmami, pričom rodiny s veľmi nízkymi príjmami využívajú oslobodenie od spoluúčasti a rodiny so strednými príjmami nesú relatívne väčší podiel finančnej záťaže vyplývajúcej zo systému³⁹.

Pri zvažovaní poskytnutia verejnej finančnej podpory pre ponuku osobných služieb a služieb pre domácnosť a/alebo dopyt po týchto službách by bolo možné vziať do úvahy tiež dlhodobý dosah trvalého rozvoja týchto služieb.

Jednoduché extrapolácie je vždy potrebné vykonať starostlivo. Určité základné výpočty môžu byť však vzhľadom na predchádzajúce zistenia (demograficky podmienené potreby, jednoduché povolania, obmedzené čisté finančné náklady) užitočné na vykreslenie potenciálnych príležitostí na vytváranie pracovných miest, ku ktorým by mohla viesť väčšia podpora osobných služieb a služieb pre domácnosť v celej EÚ:

- Extrapolácia belgického systému na EÚ (s prihliadnutím na príslušný počet obyvateľov, jednoduché vynásobenie 50) vedie k čistým nákladom vo výške 1,2 miliardy EUR na 4 milióny nových pracovných miest v oblasti domácich služieb.
- Ak každá osoba, ktorá je v súčasnosti zamestnaná (215 000 000), externalizuje len 1 hodinu týždeň (v porovnaní s 2,5 hodinami, ktoré dospelí Európania priemerne travia každý deň⁴⁰ prácou v domácnosti, ako sa uvádza v oddiele 2.1), existuje potenciál vytvoriť takmer 5,5 milióna nových pracovných miest.

3.3. Kvalita služieb a kvalita práce

V odvetví osobných služieb a služieb pre domácnosť sú zamestnané väčšinou ženy pracujúce spravidla na čiastočný úväzok, ktoré majú relatívne nízku kvalifikáciu a často pochádzajú z radu migrantov. Často ich nelegálne zamestnávajú priamo rodiny, čo môže mať nepriaznivý vplyv na kvalitu služby, najmä pokiaľ ide o opatrovateľské služby. S cieľom zaistiť kvalitné služby by pracovníci mali mať stále zamestnanie s minimálnym pracovným časom, mali by mať potrebnú kvalifikáciu a taktiež dobré pracovné podmienky. Verejné zásahy by preto mohli byť opodstatnené vzhľadom na niektoré aspekty týkajúce sa kvality služieb.

Kvalita

Sociálna platforma⁴¹ vo svojich odporúčaniach „o dosiahnutí kvalitných sociálnych a zdravotných služieb“ uvádza, že „kvalita sa musí stanoviť na miestnej úrovni – úrovni, ktorá je najbližšie k užívateľom služieb“. Dôležité je rešpektovať potreby užívateľa (pohlavie, vek, náboženské vyznanie, etnický pôvod atď.) a v tomto zmysle je potrebné zaistiť odbornú prípravu.

Projekt Európskej sociálnej siete týkajúci sa meniacich sa vzťahov medzi poskytovateľom finančných prostriedkov, poskytovateľom služby pre staršie osoby v Európe a jej

³⁹ Expertná skupina EÚ pre rodovú rovnosť a zamestnanosť: Dlhodobá starostlivosť o staršie osoby. Poskytovanie a poskytovatelia v 33 európskych krajinách.

⁴⁰ 215 000 000 hodín / 40 hodín.

⁴¹ http://cms.horus.be/files/99907/MediaArchive/Policies/SocialPlatform_Nine_Principles_EN.pdf

užívateľom⁴² naznačuje, že by sa mohli zaviesť kontrolné mechanizmy s cieľom posudzovať a kontrolovať kvalitu poskytovaných služieb a že by členské štáty mali zaistiť, aby osoby, ktoré zamestnávajú nelegálnych migrantov, boli sankcionované v súlade so smernicou 2009/52/ES. To by sa malo vzťahovať na jednotlivé organizácie, agentúry alebo služby. Je potrebné ešte vypracovať ukazovatele kvality.

V tejto súvislosti je uvedený dobrovoľný európsky rámec kvality sociálnych služieb⁴³ užitočným nástrojom na presadzovanie kvality starostlivosti o deti a dlhodobej starostlivosti: stanovuje zásady kvality poukazujúce na znaky, ktoré by sociálna služba mala mať, aby uspokojovala rôzne potreby a očakávania užívateľa služby, a na rôzne rozpory poskytovania služby (dostupnosť, prístupnosť, cenová dostupnosť, zameranie na osobu, komplexnosť, kontinuita, zameranosť na výsledky, rešpektovanie práv užívateľov, účasť a posilnenie postavenia, partnerstvo, riadna správa, dobré pracovné podmienky a pracovné prostredie/investície do ľudského kapitálu, primeraná fyzická infraštruktúra). Rámec navrhuje tiež prevádzkové kritériá, ktoré môžu pomôcť pri monitorovaní a hodnotení kvality sociálnych služieb. Okrem toho stanovuje metodické prvky na vypracovanie nástrojov kvality (noriem alebo ukazovateľov) na vnútroštátnej alebo miestnej úrovni.

Ako sa navrhuje v stanovisku skupiny EÚ na vysokej úrovni pre zdravotné postihnutie, ktoré sa týka sociálnych služieb všeobecného záujmu, udržateľná externalizácia služieb si vyžaduje náležitú kvalitu starostlivosti rovnako ako aj domácich činností⁴⁴. Požadujú sa tiež záväzné normy kvality a vhodné mechanizmy verejnej kontroly.

Zručnosti a odborná príprava

Hlavná iniciatíva stratégie Európa 2020 „Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“ podporuje iniciatívy členských štátov týkajúce sa uznávania zručností získaných počas poskytovania starostlivosti závislým príbuzným osobám.

Starostlivosť o deti a dlhodobá starostlivosť nevyžadujú veľké odborné zručnosti ako napríklad profesionálne zdravotné služby. Môžu byť preto prítiažlivé, pokiaľ ide o možnosť získať náležitý pevný základ na trhu práce, a súčasne umožňujú získať následné zručnosti a prípadne ich zvyšovať. V záujme zaistenia získania takých zručností by mali byť dostupné možnosti odbornej prípravy a opatrovatelia by mali mať možnosť absolvovať osvedčovací proces. V tejto súvislosti je potrebné zlepšiť spoluprácu medzi trhom práce a odbornou prípravou⁴⁵ s cieľom podporiť uznávanie „informálneho a neformálneho učenia“.

Nedávne oznámenie Komisie o starostlivosti o deti⁴⁶ kladie napríklad veľký dôraz na potrebu lepších kvalifikácií zamestnancov v oblasti starostlivosti o deti.

V roku 1996 európski sociálni partneri podpísali v odvetví upratovacích služieb spoločné memorandum o nových zdrojoch pracovných miest⁴⁷, v ktorom vyzdvihli význam zvyšovania zručností a kvality pracovných podmienok v záujme rozvoja upratovacích činností v domácnostiach.

⁴² <http://www.esn-eu.org/commissioning-for-quality/index.htm>

⁴³ Pozri oddiel 2 a poznámku pod čiarou č. 7.

⁴⁴ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4483&langId=en>

⁴⁵ Brugské Komuniké: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/bruges_en.pdf

⁴⁶ http://ec.europa.eu/education/school-education/doc/childhoodcom_en.pdf

⁴⁷ http://ec.europa.eu/employment_social/dsw/public/actRetrieveText.do?id=10713

Technológia

Externalizáciou osobných služieb a služieb pre domácnosť by sa mohla zvýšiť produktivita týchto činností vďaka lepšiemu využívaniu technológií a investícií do odbornej prípravy, pretože externalizácia sa obvykle spája so špecializáciou.

Projekt CARICT⁴⁸, ktorý riadi Inštitút pre budúce technologické štúdie (IPTS) Spoločného výskumného strediska (JRC) Komisie, vyhodnotil systematicky a na úrovni EÚ 52 postupov domácej starostlivosti založených na IKT, ktoré sa používajú v niekoľkých členských štátoch, z hľadiska dosahu a nákladovej efektívnosti. Členské štáty by mohli medzi sebou zdieľať inšpiratívne prípady (napr. SOPHIA (DE), CAMPUS (IT) a E-Care (IT)). Technológie možno účinne využiť na podporu odbornej prípravy a osvedčovania vo veľkom meradle, na organizáciu trhov práce (napr. FEPEM (FR)), na vytváranie nových príležitostí pre dobrovoľnícku prácu, na zvýšenie príťažlivosti práce v oblasti starostlivosti a na pomoc opatrovateľom pri zaistovaní vyváženej rovnováhy medzi starostlivosťou a inými činnosťami.

Informačné a komunikačné technológie môžu umožniť diaľkové vzdelávanie a samoštúdium opatrovateľov s významnými obmedzeniami z hľadiska času a mobility, pokiaľ ide o absolvovanie riadnych kurzov, ktoré si vyžadujú osobnú účasť, a to z dôvodu ich opatrovateľských povinností (napr. City and Guilds – Learning for Living; Caring with Confidence v Spojenom Kráľovstve, Coidanet v Španielsku, Aspasia v Taliansku)⁴⁹. IKT môžu taktiež podporovať rozsiahle osvedčovanie spôsobilosti.

4. ĎALŠÍ POSTUP

Vzhľadom na predvídateľný dosah demografického vývoja na naše spoločnosti sa európske trhy práce musia stať prístupnejšími pre všetkých a miera zamestnanosti sa musí zvýšiť. Osobné služby a služby pre domácnosť ponúkajú z tohto hľadiska významné príležitosti, umožňujú zlepšiť vyváženosť rodinného a pracovného života, zvýšiť produktivitu a previesť nelegálnu prácu na oficiálny trh práce.

Týmto dokumentom útvary Komisie vyzývajú všetky zainteresované strany, aby sa vyjadrili k možným opatreniam, ktoré sa zaoberajú otázkou podpory nových pracovných príležitostí v odvetví osobných služieb a služieb pre domácnosť. Žiadajú sa názory najmä v súvislosti s týmito otázkami:

- spôsoby, ako zlepšiť meranie a sledovanie úrovne zamestnanosti v osobných službách a službách pre domácnosť s prihliadnutím na dosah súčasnej krízy, strata kúpnej sily, vylúčenie z trhu práce a potenciálny kladný dosah na zakladanie alebo rast malých a stredných podnikov;
- užitočnosť rozvoja v oblasti zdieľania skúseností, najmä pokiaľ ide o používanie alebo plánovanie nástrojov na podporu osobných služieb alebo služieb pre domácnosť, pričom osobitná pozornosť sa venuje nákladovej efektívnosti a znižovaniu nelegálnej práce;
- spôsobov zabezpečenia kvalitných služieb a pracovných miest (potrebné zručnosti, pracovné podmienky) vrátane prípadného vypracovania noriem kvality;

⁴⁸ <http://is.jrc.ec.europa.eu/pages/EAP/eInclusion/carers.html#projects>

⁴⁹ Kluzer S., Redecker C. a Centeno C. (2010) *Long-term care Challenges in an Ageing Society: The role of ICT and Migrants* (Problémy v oblasti dlhodobej starostlivosti v starnúcej spoločnosti: Úloha IKT a migrantov), vedecké a technické správy JRC IPTS, EUR 24382 EN, k dispozícii na internetovej adrese: <http://ipts.jrc.ec.europa.eu/publications/pub.cfm?id=3299>

- ďalších spôsobov zabezpečenia väčšej profesionalizácie pracovných miest v oblasti osobných služieb a služieb pre domácnosť.

Tento dokument zaväzuje len tie útvary Komisie, ktoré sa podieľali na jeho vypracovaní. Bol vypracovaný ako základ na pripomienkovanie a nepredurčuje konečnú podobu nijakého rozhodnutia prijatého Komisiou.

Odpovede možno zasielať na e-mailovú adresu empl-household-services@ec.europa.eu

Ak nemáte prístup k internetu, odpovede môžete zaslať na adresu:

European Commission
Directorate-General for Employment, Social Affairs & Inclusion
Discussion on Personal and household services
Unit C2
Rue Joseph II 2 - 1040 Brussels - Belgium

Konečný termín odpovede: 15. júl 2012